

Kulturdepartementet

postmottak@kud.dep.no

Deres ref.:
14/2284

Vår ref.:
187/14 EB/OL

Dato:
20. august 2014

Innspill til arbeidet med utredning om kunstnerøkonomi

Vi viser til Kulturdepartementets brev av 16. mai 2013, og takker for anledningen til å levere skriftlige innspill til arbeidet utredning om kunstnerøkonomien.

Vi har merket oss at store deler av utredningens mandat er knyttet til kunstnernes næringspotensial og entreprenørskap, og til etterspørselen etter kunstnernes tjenester. Dette er viktige spørsmål, men vi vil likevel advare mot en kunstnerpolitikk som ikke er tuftet på kunstens og kulturens egenverdi, og kunstnernes særegne rolle i samfunnet. Selv om utredningen skal handle om kunstneryrkets økonomiske sider, må ikke verdien av det frie kunstnerskapet og det offentlige ansvaret for å støtte opp om dette tapes av syne.

Vi vil påstå at de fleste profesjonelle musikere og utøvende kunstnere både ønsker å kunne utøve sin kunst og å kunne leve av inntektene fra sitt yrke som kunstner. Noen lykkes med dette, men langt flere sliter med dårlige inntekter og rammebetingelser. Det må derfor være et kulturpolitisk mål å bidra både til å bedre kunstnernes levekår og til å bedre de alminnelige vilkårene for kunstnerisk arbeid og utvikling.

I sin gjennomgang og vurdering av kulturpolitikken etter 2005 pekte Enger-utvalget bl.a. på at levekårene for kunstnerne på enkelte områder, bl.a. musikk, var blitt forverret, og at kunstnerpolitikken ikke har løst kunstnernes kroniske lavinntektsproblem (NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014, kap. 11.9.3, side 187). Dette er en påvisning som stemmer godt med den informasjon som vi har fått fra våre medlemmer og med andre observasjoner som vi har gjort. Når Enger-utvalget videre samme sted etterlyser klarere politiske grep for å møte utfordringene knyttet til kunstnernes levekår, så er det derfor en etterlysning vi helt og fullt slutter oss til.

Vi vil derfor benytte anledningen til å beskrive noen sentrale årsaker til at levekårene for mange musikere og andre utøvende kunstnere er dårlige, og legge fram enkelte forslag til tiltak som vi mener kan bidra til forbedringer. Det skal presiseres at dette først og fremst handler om musikere og utøvende kunstnere som i hovedsak er frilansere i ordets egentlige forstand, og ikke om musikere som er fast ansatt i hele eller tilnærmet hele stillinger.

Inntektsforholdene

Den grunnleggende årsaken til at musikere og andre utøvende kunstnere har lave inntekter er naturligvis at mange arbeids- eller oppdragsgivere ikke har evne eller vilje til å betale mer for det arbeidet som skal utføres eller de tjenestene som tilbys.

Manglende betalingsevne kan skyldes ulike forhold, og offentlige myndigheter kan i noen tilfeller bøte på dette med å gi økonomisk eller annen støtte til de aktuelle arbeids- og oppdragsgiverne. Erfaringene viser midlertid at offentlig støtte ikke alltid fører til bedre vilkår for kunstnerne, med mindre dette er en klar forutsetning fra tilskuddsyterens side.

Selv om offentlig støtte til konsertarrangører og festivaler mv. blir tildelt av andre årsaker, bør slik støtte etter vår oppfatning som regel gis med forbehold om at lønn og honorarer betales etter tariffavtale eller med tilsvarende satser.

Vi er likevel mer bekymret for den utbredte mangelen på betalingsvilje som vi ser at våre medlemmer blir møtt med. Denne mangelen kan skyldes liten forståelse for at framføring av musikk og annen kunst faktisk er et yrke og at profesjonelle utøvere må betales på linje med andre yrkesutøvere. Den kan også skyldes at det er for mange musikere og utøvende kunstnere som tar til takke med liten eller ingen betaling for å få spille en konsert eller vise en forestilling. Ikke sjelden hører vi at våre medlemmer blir spurt om å spille gratis fordi det gir god publisitet. Men ingen lever av publisitet alene. De fleste oppdragene må faktisk være betalt for at en musiker skal kunne leve av yrket sitt. Likevel er det noen som påtar seg oppdrag for liten eller ingen betaling i håp om et bedre tilbud neste gang.

De holdningene som skaper slike forhold kan neppe ryddes av veien med kulturpolitiske tiltak alene, med ett vesentlig unntak: Mange av de oppdragsgiverne som viser liten eller ingen betalingsvilje er offentlige organer eller private virksomheter som mottar betydelige offentlig støtte. Velmenende forvaltere av offentlige kulturmidler er ofte mer opptatt av at publikum skal få mest mulig kunstopplevelser for de pengene som er til rådighet, enn av at de som faktisk utfører arbeidet skal få rimelig betalt. Et eksempel er de tilbudene som enkelte fylkeskommuner gir til kunstnere som medvirker i prosjekter for Den kulturelle skolesekken. Et annet eksempel er tilbudene fra enkelte kommuner til kunstnere som skal medvirke i prosjekter for Den kulturelle spaserstokken eller andre arrangementer på kommunale institusjoner.

Vi har ovenfor foreslått at offentlig støtte til konsertarrangører og festivaler mv. gis på vilkår av ett visst nivå på lønn og honorarer til medvirkende kunstnere. Slike vilkår kan også avhjelpe noen av de problemene som er omtalt her, og ikke minst bidra til å endre holdningene til betaling for kunstnerisk arbeid.

Vi tillater oss videre å gjengi og gjenta følgende merknader og forslag fra vår egen høringsuttalelse til Kulturutredningen 2014 (brev av 26. juni 2013 til Kulturdepartementet med enkelte nye uth.):

Utvalget foreslår at det gis statlige, øremerkete tilskudd til enkelte lokale formål for å styrke det lokale kulturtilbudet.

MFO støtter disse forslagene, og da særlig forslagene om øremerkete tilskudd (...) til øvings- og framføringslokaler. Det er dessuten behov for enkle støtteordninger som styrker konsertarrangørenes evne til å betale utøverne anstendige honorarer, og støtteordninger for små, utøverinitierte prosjekter.

(...)

Vi vil påstå at de norske kunstproduserende institusjonene er effektive virkemidler for å oppfylle målsettingene for kulturpolitikken, forutsatt at de tilføres nok midler til både å lønne sine ansatte på et normalt nivå og til å produsere den kunsten som er formålet med virksomheten. Det er en kjensgjerning at få eller ingen institusjoner har noen som helst muligheter til å være selvfinsierende, og da er offentlig eierskap og tilskudd det eneste økonomiske grunnlaget de kan bygge sin eksistens på.

Vi vil minne om at de samme institusjonene utgjør en betydelig del av arbeidsmarkedet for utøvende kunstnere, og at de langt på vei er en forutsetning for at dette arbeidsmarkedet fungerer. I så måte bidrar institusjonene også til å oppfylle deler av målsettingen for den statlige kunstnerpolitikken.

(...)

For det frie feltet - eller mer presist: den ikke-institusjonaliserte kunstproduksjonen - er infrastrukturen med kulturhus og konsertlokaler som er bygget opp de senere årene naturligvis viktig. Men dessverre kan det virke som om mange av de nye lokalene er dyre å bruke, og dermed liten grad aktuelle for utøvere og produksjoner med begrenset publikumspotensial. Andre tilgjengelige lokaler er ofte av tekniske og akustiske grunner lite hensiktsmessige som konsertlokaler eller øvingslokaler for musikk, og noen ganger direkte helsefarlige.

Utvalget drøfter disse utfordringene flere steder i utredningen, og foreslår i kapittel 16 statlige, øremerkede tilskudd også til øvings- og framføringslokaler. MFO støtter som tidligere nevnt dette forslaget, men vi forutsetter at lokalene da blir gjort anvendelige og tilgjengelige for både profesjonelle produksjoner og amatøraktiviteter for en overkommelig pris.

(...)

I kapittel 15, pkt. 15.6, omtaler utvalget den kommersielle kulturproduksjonen, og peker både på behovet for å øke kunstnerens og kulturarbeidernes forretningsmessige kompetanse og på behovet for et nytt eller bedre insentivapparat for utvikling av kulturnæringene.

MFO er enig i utvalgets betraktninger om disse behovene. Innenfor de offentlige virkemidlene for næringsutvikling har kulturnæringene hittil blitt lavt prioritert, og det finnes knapt nok noen systematisk oppfølging av disse næringene. Verken stortingsmeldingen om kultur og næring fra 2005, handlingsplanen fra 2007 eller andre politiske målsettinger har ført til store endringer, i alle fall ikke for levekårene for kunstnerne. Vi kan heller ikke se at det er lansert mange konkrete virkemidler i den nye handlingsplanen som er lagt fram i 2013.

Dersom kulturnæringene skal løftes opp og fram på samme måte som mange andre næringer, må staten gjennom Nærings- og handelsdepartementets virkemidler på en langt mer aktiv måte enn tidligere bidra til bransjeutvikling og hjelp til etablering av store og små virksomheter innenfor kunst- og kulturfeltet. Virkemiddelapparatet må dessuten i ta hensyn til at store deler av kunstfeltet ikke har noen tradisjon for næringsstenkning og næringsutvikling, og at mange kunstnerutdanninger fortsatt ikke omfatter undervisning i forretningsmessig kompetanse.

En annen utfordring for kommersiell kunstproduksjon er det som kan kalles manglende vilje til å betale for kunstnerisk arbeid. Både blant offentlige og private oppdragsgivere for utøvende kunstnere har vi opplevd en forbløffende mangel på forståelse for at kunstnerisk arbeid må betales på linje med annet arbeid. Dessverre har vi ofte erfart at betalingsviljen er dårligst hos offentlige oppdragsgivere, slik som f.eks. kommuner og fylkeskommuner som engasjerer kunstnere til oppdrag innenfor ordninger som Den kulturelle skolesekken og Den kulturelle spaserstokken. I alt for mange tilfeller ser vi at oppdragsgiverne bruker sin overlegne forhandlingsstyrke til å presse ned betalingen til langt under det nivået det er mulig å leve av. Vi ser også alt for ofte at utøvende kunstnere mot sin vilje tvinges til å ta oppdragene uten ordinære ansettelsesforhold, som næringsdrivende eller frilansere utenfor tjeneste, mer eller mindre i klar strid med gjeldende regler i skatteretten.

Etter vår oppfatning er det et skrikende behov for holdningsendringer hos mange både private og offentlige oppdragsgivere for kunstnere. I tillegg er det nødvendig med en betydelig sterkere statlig kontroll og håndhevelse av de lover og regler som gjelder for avtale- og skatterettslige forhold i arbeids- og næringslivet.

Digitalisering og strømming

Omsetningen fra innspilt musikk i Norge har steget de siste årene. I 2012 gikk omsetningen opp med 7 prosent og i 2013 med 11 prosent. Samtidig ser vi at den norske andelen av denne økonomien minker dramatisk (Nordgård-utvalget 2013). Mens norskandelen i markedet tidligere var på 40-50 prosent er den i dag på mellom 10 og 12 prosent (kilde: TONO). I tillegg kan vi legge til at den totale omsetningen som norskandelen for noen ganske få år siden utgjorde nær halvparten av, var nesten dobbelt så stor som omsetningen som vi nå tar 10 prosent av.

For mange norske musikere og små plateselskaper beskrives strømme-økonomien som svært vanskelig, og for flere av dem som nærmest ubetydelig eller ikke-eksisterende. Inntektssiden har altså falt dramatisk, mens utgiftssiden øker. Kostnadene til innspilling, studio, mastring, miksing og ikke minst markedsføring har i motsetning til det mange tror, økt de siste åra. På de digitale distribusjonsplattformene som for eksempel Spotify er det mer «hylleplass» enn i en gammeldags platebutikk. Spotify har imidlertid nesten all innspilt musikk tilgjengelig, og da blir det ekstremt vanskelig å synes som liten norsk artist. Norske musikere og plateselskaper rapporterer at de bruker mer enn dobbelt så mye penger på markedsføring etter overgangen til strømming. Å utgi innspilt musikk koster altså mye mer enn tidligere og inntektene fra platesalg og strømming har gått kraftig ned.

For å opprettholde bredden og verne om de smale sjangrene som vi i Norge er så gode på, anbefaler MFO at det i en overgangsperiode på tre år opprettes en egen støtteordning i Norsk kulturråd. En slik ordning bør kun være åpen for musikere som ikke kontraktsbundet til et stort internasjonalt plateselskap (majorselskap), men som gir ut sine innspillinger selv eller på et lite eller mellomstort norsk selskap. Det kan vurderes om ordningen bør fokusere på markedsføring, som er den kostnaden som har økt mest i den nye strømmeøkonomien.

Radioens rolle

Forskning viser at radioen fortsatt spiller en viktig rolle når folk velger hvilken musikk de skal høre på. Norskandelen på norske radiokanaler har derfor lenge vært svært viktig, og blir i lys av den lave norskandelen i strømmemarkedet og den kommende digitaliseringen av radionettet stadig viktigere. Derfor vil det være essensielt at norske radiokanaler sender en stor andel norsk musikk for å opprettholde bredden og holde liv i de smale sjangrene i norsk musikk.

I NRK-plakaten og NRKs vedtekter er det nå et krav om at minst 35 prosent av musikken som spilles skal være norsk, med vekt på norskspråklig og/eller norskkomponert musikk. I følge tilgjengelig statistikk var andelen norsk musikk i hovedkanalene i radio (P1, P2 og P3) i 2013 hhv. 42, 29 og 37 prosent.

De riksdekkende kommersielle radiokanalene (Radio Norge og P4) er gjennom konsesjonsvilkårene som gjelder til utløpet av 2016 (eventuelt 2018) pålagt å sende en tilsvarende andel (35 prosent) norsk musikk. Begge kanalene har hittil oppfylt kravet, men mye av den norske musikken sendes på natten. Etter at digitaliseringen av radionettet er fullført, er det neppe mulig å opprettholde noe slikt krav om en minimumsandel av norsk musikk i de kommersielle kanalene, og det fryktes at andelen vil synke.

MFO har tidligere tatt til orde for at kravet i NRK-plakaten må settes til 50 prosent, og vi vil nå gjenta dette forslaget i forbindelse med gjennomgangen av plakaten (høringsuttalelse som sendes Kulturdepartementet innen 26. august 2014). En slik økning av norskandelen bør også gjelde for de andre radiokonsesjonene inntil digitaliseringen av radionettet er fullført.

NRK har et spesielt ansvar som allmennkringkaster. Vi anser en norskandel på minst 50 prosent i NRKs musikkendinger som svært viktig både for NRKs posisjon og for spredningen av norsk musikk til stadig nye aldersgrupper. Uten at NRK ivaretar dette

ansvaret for norsk musikk står vi i fare for at mye av grunnlaget for å skape og spille norsk musikk vil forsvinne i løpet av de kommende årene.

Stipend- og støtteordninger

Stipend- og støtteordningene har svært stor betydning for våre medlemmers yrkesutøvelse som profesjonelle kunstnere. Et mangfold av ordninger gir mulighet til å kunne søke støtte ut fra hvor i karrieren man befinner seg, og det er et åpenbart behov for flere forskjellige ordninger som har ulike formål og som administreres av forskjellige instanser. Stipender og tilskudd er imidlertid særlig viktige i en oppstarts- eller etableringsfase, og gir frihet til å fokusere på kunstnerisk utvikling i en ellers økonomisk uforutsigbar og usikker yrkeshverdag.

Norsk kulturråds ordninger

I årets statsbudsjett ble Norsk kulturråds rammer kuttet. Dette er en ytterst uheldig utvikling som MFO ser med bekymring på. Støtteordningene i Norsk kulturråd er svært viktige for norske kunstneres yrkesutøvelse og legger grunnlaget for utviklingen av hele det norske musikklivet. En reduksjon i rammene vil medføre en betydelig svekkelse av norsk kulturliv.

Rapporten «Gjennomgang av Norsk kulturråd» er nå ute på høring med frist for innspill 1. september. Punktene nedenfor vil inngå i vår kommende høringsuttalelse til Kulturdepartementet.

Støtteordningene for arrangører og festivaler er blitt styrket kraftig de siste årene. Dette har bidratt til å sikre gode rammevilkår for arenaer hvor noen av våre medlemmer tar på seg oppdrag. Det er imidlertid slik at størsteparten av arrangørens inntekter går med til å honorere store utenlandske artister. Vårt håp om at bedre økonomi for arrangørene også skulle føre til flere oppdrag og økte honorarer for norske musikere har dessverre i liten grad slått til.

Vi viser til ovenstående forslag om at det bør stilles vilkår for tilskudd til arrangører og festivaler mv., men vi vil også anbefale at fokus nå dreies over fra arrangørene til de utøvende norske kunstnerne.

***Musikerordningen** går direkte til norske utøvere og bør etter vår mening få økt oppmerksomhet i årene framover. Rammene har i lengre tid vært for små, og mange søknader er imøtekommet med bare en liten del av behovet. Prosjektene må dermed gjennomføres på sparebluss, noe som i de fleste tilfellene går ut over overskuddet og dermed utøvernes inntekter.*

Denne ordningen må styrkes betraktelig.

***Ensemblestøtten** er en ordning som er særlig viktig for våre medlemmer. Denne støtten gjør det mulig å fokusere på et ensemble over en lengre periode og dermed kunne utvikle gruppen både kunstnerisk og profesjonelt.*

Vi stiller oss imidlertid uforstående til at ensembler som mottar ensemblestøtte ikke skal kunne få støtte fra de andre tilskuddsordningene til særskilte prosjekter. Det fører til at mange ensembler har basisfinansiering, men likevel ikke økonomi til å gjennomføre så mange konserter og turneer som det faktisk kunne vært mulig å gjøre med hjelp av andre tilskudd.

Ordningens budsjetttrammer har stått på stedet hvil i mange år og bør økes betraktelig.

***Publiseringsstøtten** bør fortsatt prioriteres.*

Dette er en naturlig tilpasning til det nye digitale markedet og det er viktig at ordningen følger markedets utvikling til enhver tid.

Som nevnt ovenfor under *Digitalisering og strømming* bør det opprettes en egen støtteordning i Norsk kulturråd for å lette overgangen fra fysisk platesalg til strømming for norske musikere. Et alternativ til en slik ny ordning er å øke potten i publiseringsstøtta.

Fond for lyd og bilde bør videreføres som et separat fond slik det er i dag.

Utøverne ønsker selv flere steder å søke støtte, og i tillegg er det ut fra et maktspredningsperspektiv viktig å beholde fondet som et eget tildelingsorgan. Dette samsvarer med høringsuttalelsene til Løken-utvalgets (Kulturdepartementet 2008) rapport og er i tråd med anbefalingene i den pågående gjennomgangen av Norsk kulturråd. Til forskjell fra Kulturrådets andre ordninger er midlene i Fond for lyd og bilde en del av en lovfestet kompensasjonsordning for lovlig kopierte åndsverk, og dette gjør det også naturlig å holde fondet adskilt fra Kulturrådets øvrige støtteordninger.

Den særskilte tilskuddsordningen for kirkemusikk er av stor betydning for gjennomføringen av mange prosjekter innenfor dette området, men har langt fra tilstrekkelige rammer for å dekke behovet.

Musikk- og kulturaktivitetene i kirkene er både omfattende og populære, og i mange små lokalsamfunn er kirken det eneste kulturhuset som finnes. Fellesrådenes og menighetenes økonomi er imidlertid hardt presset, og det blir stadig vanskeligere å opprettholde musikkaktiviteten uten vesentlig styrking av de øremerkede tilskuddene.

Et stort antall utøvende musikere får en betydelig del av inntektene sine fra oppdrag for kirkene, og stabil eller økende oppdragsmengde er derfor også avgjørende for disse kunstneres økonomi.

Statens kunstnerstipend er den eneste ordningen hvor man kan oppnå en sikker, om enn lav, inntekt over en kortere eller lengre periode. Den gir mottakerne ro til å fordype seg og utvikle seg kunstnerisk over tid, og er dermed en svært viktig ordning for utøvende kunstnere. Men de økonomiske rammene står ikke i noe rimelig forhold til søknadsmengden, og en økning av både antall stipender og størrelsen på stipendene vil være et vesentlig bidrag til bedre økonomi for kunstnerne.

I den nevnte rapporten om gjennomgang av Norsk kulturråd foreslår utredningsgruppen for øvrig en total omlegging av forvaltningen av Statens kunstnerstipend. MFO er sterkt uenig i dette forslaget, som synes å være basert på en feiloppfatning om hvordan den nåværende forvaltningen fungerer og hvilken legitimitet den har blant de aller fleste kunstnerne. Vi vil naturligvis gå nærmere inn på dette i vår høringsuttalelse om rapporten, og nøyer oss i dette innspillet med å advare mot en organisatorisk endring som i løpet av kort tid kan komme til å svekke en ordning som har stor betydning også i et kunstnerøkonomisk perspektiv.

Fond for utøvende kunstnere (FFUK)

Fondets midler bevilges ikke over statsbudsjettet, men kommer fra en lovfestet avgift for bruk av ikke-vernede opptak av utøvende kunstners prestasjoner, hvilket i hovedsak er amerikanske innspillinger. FFUK gir støtte til prosjekter der det deltar profesjonelle, utøvende kunstnere, og til innspillinger som foretas i Norge. For begge tilfeller må utøverne bo og hovedsakelig ha sitt virke i Norge.

Tilskudd fra fondet har vært og er viktige for virksomheten til mange utøvende kunstnere. Vi forutsetter derfor at Fond for utøvende kunstnere blir beholdt omtrent som det nå er.

Music Norway

Stiftelsen Music Norway ble etablert av Kulturdepartementet høsten 2012 og har overtatt oppgavene til den tidligere stiftelsen Norsk musikkinformasjon (MIC) og Music Export

Norway AS (MEN). Music Norway arbeider uavhengig av både Norsk kulturråd og Fond for utøvende kunstnere og forvalter flere tilskuddsordninger som alle har som formål å styrke eksport av norsk musikk. Den største ordningen er Reisetilskuddet med 7,8 millioner (2014). Omkring halvparten av potten kommer fra Utenriksdepartementet, mens den andre halvparten fra Kulturdepartementet med en bevilgning som ble dekket inn med en tilsvarende reduksjon av Musikerordningen i Norsk kulturråd i 2013. Begrunnelsen var at søknader om støtte til utlandet skal behandles i Music Norway og at Norsk kulturråd bare skal støtte aktiviteter i Norge. Denne rigide funksjonsdelingen har medført betydelige problemer for utøvere som må dele opp turneer på en unaturlig måte og søke midler fra to steder. De fleste opplever også at de har fått mindre støtte etter denne omleggingen.

MFO mener at oppdelingen er både kunstig og uhensiktsmessig, og at midlene fra Musikerordningen enten må tilbakeføres til Kulturrådet eller kompenseres for på annen måte.

Eksportprogrammet er nest størst med en årlig ramme på 2 millioner kroner. I tillegg har Music Norway en promostøtteordning og et relokaliseringsprogram. Music Norways virksomhet og støtteordninger er i stor grad rettet mot musikk som har et stort næringspotensial både i Norge og i utlandet. Dette medfører at smalere sjangre som for eksempel jazz og folkemusikk får mindre oppmerksomhet og støtte, mens popmusikken stikker av med brorpartene av pengene.

MFO mener at dersom denne tendensen ikke endres må hele Music Norways oppdrag revurderes. Når det er sagt er det slik at Music Norway er en ung organisasjon og vi har håp om at også de smale sjangrene som Norge er så gode på, ganske snart også får sin rettmessige oppmerksomhet og andel av støtten.

Regelverket for selvstendig næringsdrivende kunstnere

MFO har i lang tid både alene og sammen med andre kunstnerorganisasjoner i Kunstnernetverket ivret for en gjennomgang av enkelte trygderettigheter og pensjonsvilkår, og dessuten noen skatteregler for selvstendig næringsdrivende kunstnere. Vi må for øvrig presisere at vi hittil ikke har lansert forslag om særskilte regler eller vilkår for kunstnere, men heller argumentert for endringer i vilkårene for næringsdrivende med lave inntekter.

Slike forslag ble tatt opp i brev til Finansdepartementet og (daværende) Arbeids- og inkluderingsdepartementet, med kopi til Kulturdepartementet, i oktober 2009 og senere gjentatt helt eller delvis en rekke ganger og i ulike sammenhenger. Beklageligvis har det ennå ikke skjedd noe som helst med disse reglene eller vilkårene, til tross for mange løfter fra politikere både i posisjon og opposisjon.

Vårt utgangspunkt har vært at musikere og andre utøvende kunstnere stadig oftere tvinges til å bli næringsdrivende (ufrivillig næringsdrivende) for i det hele tatt å få arbeidsoppdrag. Som næringsdrivende eller frilansere kjennetegnes disse kunstnerne av lave inntekter og liten kjennskap til hvilke rettigheter de faktisk mister, sammenlignet med arbeidstakere. Gjeldende trygde-, pensjons- og skatteregler er i liten eller ingen grad tilpasset slike grupper.

Vi har etter hvert konsentrert oss om følgende problemstillinger og forslag:

1. Dagpengerett for utøvende kunstnere

Næringsinntekt gir i dag ikke grunnlag for dagpenger. Samtidig er utøvende kunstnere i næring ikke ordinære forretningsdrivende.

For utøvende kunstnere med lønnsinntekt som arbeidstakere eller frilansere (i folketrygdlovens betydning, jf. folketrygdloven § 1-9) er regelverket for fastsetting av

normalarbeidstid og arbeidstid for arbeid i dagpengeperioden («meldekortet») usedvanlig lite gunstige.

Vi foreslår at dagpengereglene gjennomgås for å komme fram til nye vilkår og forvaltningsrutiner som er bedre tilpasset slike grupper faktisk inntekts- og arbeidsforhold.

2. Sykepenger og foreldrepenger

Næringsdrivende har i utgangspunktet ingen rett til sykepenger de første 16 sykedagene, og får deretter bare 65 prosent av sykepengegrunnlaget. For utøvende kunstnere med lav og variabel inntekt kan både kortvarige og langvarige perioder med arbeidsuførhet og inntektsbortfall skape betydelige og kritiske økonomiske tap.

Utvøvende kunstnere som har inntekt som arbeidstaker eller frilanser (i folketrygdlovens betydning) oppfyller ofte heller ikke kravet til fire ukers arbeid (opptjeningstid) og har dermed overhodet ikke rett til sykepenger.

Mange både utøvende og skapende kunstnere har kombinerte inntekter fra arbeid som arbeidstaker (jf. ftrl. § 1-8), frilanser (jf. ftrl. § 1-9) og/eller næringsdrivende (jf. ftrl. § 1-10). Reglene for fastsetting av sykepengegrunnlaget for personer med ulike former for kombinerte inntekter er kompliserte, og ytelsene beregnes ofte feil (dvs. for lavt) av NAV. Dette er tilfelle både for sykepenger og for foreldrepenger, etter som grunnlaget for foreldrepenger fastsettes etter de samme reglene som for sykepenger.

Det er særlig personer med kombinerte inntekter fra virksomhet som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende (jf. ftrl. § 8-41) og personer med kombinerte inntekter som arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser (jf. ftrl. § 8-41) som rammes av at reglene er kompliserte.

For personer med kombinerte inntekter som arbeidstaker og frilanser er det en særskilt ulempe at inntektene som frilanser bare regnes med i grunnlaget når de utgjør mer enn 25 prosent av den samlede pensjonsgivende inntekten (jf. ftrl. § 8-40). For mange kunstnere er frilansinntektene viktige inntekter i tillegg til inntekt fra ett eller flere, og ofte kortvarige arbeidsforhold eller små deltidstillinger. Når det ikke tas hensyn til disse inntektene ved beregningen av sykepenger eller foreldrepenger opplever mange et betydelig inntektstap i perioder hvor de er avhengige av disse ytelsene.

En annen særskilt ulempe er at kombinert inntekt som frilanser og næringsdrivende fører til at sykepenger ytes med bare 65 prosent av grunnlaget for hele inntekten, uansett hvor liten næringsinntekten er. Vi kan her vise til det private forslaget som i 2012 ble satt fram i [Dokument 8:14 S \(2011-2012\)](#) og behandlet i Arbeids- og sosialkomiteen i [Innst. 43 S \(2012-2013\)](#). Den daværende Arbeidsministeren hevdet i brev til komiteen at reglene ikke kan endres bl.a. fordi skattemyndighetene ikke skiller mellom frilansinntekter og næringsinntekter. Den samme påstanden er også satt fram i brev til Kunstnernetverket. Vi mener at påstanden er feil. I skatteligningen skilles det ikke mellom inntekter som arbeidstaker og lønnsinntekter som frilanser, mens inntekter som skattyteren har som næringsdrivende er skilt ut i en egen post. Dette går også fram av den informasjonen som NAVS saksbehandlere innhenter ved behandling av søknader om sykepenger og foreldrepenger, så det kan synes som en gåte at departementet påstår noe annet.

Vi foreslår at folketrygdlovens regler for rett til sykepenger og for fastsetting av sykepengegrunnlaget (og dermed også foreldrepengegrunnlaget) gjennomgås for å komme fram til nye vilkår som er bedre tilpasset disse gruppernes arbeids- og inntektsforhold.

3. Opptjening av supplerende pensjonsrettigheter for kunstnere

De mulighetene som i dag eksisterer for næringsdrivende er på grunn av lave inntekter ikke reelle for mange næringsdrivende kunstnere.

Vi har ingen konkrete forslag til bedre ordninger, men vi foreslår at spørsmålet blir gjenstand for nærmere vurderinger og eventuelt utredninger.

4. Minstefradrag i næring eller andre skattemessige endringer

Alle inntektsbaserte ytelser i folketrygden er basert på overskudd (pensjongivende inntekt) i næring. For næringsdrivende kunstnere med lave bruttoinntekter og til dels store utgifter blir den pensjongivende inntekten lav og fører dermed til lave trygdeytelser og lav pensjonsopptjening. Et minstefradrag i næring tilnærmet likt minstefradrag i lønnsinntekt (uten reduksjon i pensjongivende inntekt) vil avhjelpe noe av problemet. Det kan også avhjelpe utfordringene med rigide regler for dokumentasjon av mindre, fradragsberettigete utgifter.

Alternativt kan det tenkes andre mulige endringer i skattesystemet og fastsetting av trygdeavgiftsgrunnlaget for selvstendig næringsdrivende som kan gi tilsvarende effekter.

Vi foreslår at slike endringer i skattesystemet utredes og innføres så snart som mulig.

Oppsummering

Vi håper at vi med disse innspillene har pekt på noen viktige problemstillinger og utfordringer med hensyn til bl.a.

- Hvordan frilansmusikerens og andre frilansutøveres inntekter oppstår, og ikke minst hvorfor de gjennomgående er lavere og viser en svakere utvikling over tid enn for mange andre yrkesgrupper.
- Hvordan ny teknologi og nye forbruksmønstre skaper nye utfordringer.
- Hvilken betydning stipend- og støtteordningene har for inntektene til frilansmusikere andre kunstnere.
- At trygde-, pensjons- og skattereglene ikke er tilpasset de spesielle arbeids- og inntektsforholdene for mange musikere og utøvende kunstnere, og hvilke konsekvenser det har.

Dersom det er ønskelig kan vi selvsagt utdype en del av disse innspillene, og vurdere alternative tiltak for å møte de problemene og utfordringene som er eller blir påvist.

Vi ønsker dere i alle fall lykke til med det videre utredningsarbeidet.

Med vennlig hilsen
Musikernes fellesorganisasjon
Forbundet for utøvende kunstnere og pedagoger

Hans Ole Rian
Forbundsleder